

HET CRUYDEBOECK

Een meesterwerk in het Mechels

Net als andere geleerden uit zijn tijd schreef Dodoens over verschillende domeinen: kosmografie en sterrenkunde, geneeskunde en plantkunde. Met dat laatste verwierf hij echt bekendheid. In 1554 bracht Dodoens zijn kaskraker uit: het *Cruydeboek*.

Opmerkelijk: het boek was uitgegeven in het Vlaams, of beter: het Mechels dialect. Uitzonderlijk voor die tijd, en een bewuste keuze van Dodoens: hij wou de kruidkunde meer toegankelijk maken voor de gewone man. Maar ook voor zijn medische collega's: als stadsgeneesheer had hij geen hoge pet op van artsen, die hun plantkunde volgens hem onvoldoende kenden. Bovendien gebruikten apothekers en drogisten – door onkunde of bewust bedrog – vaak schadelijke kruiden, of ze lieten ingrediënten weg uit medicijnen, zo foeterde Dodoens in de voorrede van het boek.

Zoals hem geleerd was aan het Collegium Trilingue, keek Dodoens met kritische blik naar zijn voorlopers in de botanica. Hij zocht en beschreef zelf planten. Nieuwe medicijnen testte hij grondig uit, en hij bleef zijn patiënten opvolgen om de werking te onderzoeken. Maar de grootste vernieuwing van het *Cruydeboek* was dat Dodoens de planten indeelde op basis van

hun uiterlijke kenmerken en onderlinge verwantschap, en niet in alfabetische volgorde, zoals destijds gangbaar was. Zijn classificatiesysteem was niet perfect, maar het vormde de basis voor dat van latere wetenschappers zoals Carolus Linnaeus, de grondlegger van de taxonomie van planten.

Dysenterie en tweelingen

Het *Cruydeboek* werd talloze keren herdrukt, uitgebreid en vertaald. In 1583 verscheen bij uitgever Christoffel Plantijn de Latijnse versie, het magnum opus van Dodoens: *Stirpium historiae pemptades sex vive libri XXX*. Met niet minder dan 1306 houtsneden van planten was het boek zowel een grafisch als een wetenschappelijk meesterwerk. Het bleef een paar eeuwen lang het naslagwerk voor plantkunde.

Minder bekend maar even baanbrekend was Dodoens laatste werk uit 1581: *Medicinalium observationum exempla rara, recognita et aucta*, het allereerste boek over zeldzame ziekten. Dodoens gaf daarin een overzicht van zo'n tweehonderd zeldzame kwalen, waarvan sommige ook nu nog voorkomen, zoals dysenterie, tetanos en nierstenen. Ook verwondingen in het aangezicht en zelfs tweelingen kwamen aan bod ... De aanpak van Dodoens is opvallend modern: hij somde niet alleen de zeldzame ziekten op die hij zelf tijdens zijn carrière behandelde, maar vulde dat aan met informatie

van collega's, niet alleen van geneesheren, maar ook van apothekers, chirurgijnen en botanisten ... Het toont aan dat we ons Dodoens zeker niet alleen als botanicus maar ook als medicus moeten herinneren. (if)

Een ingekleurde hondsrösje uit het *Cruydeboek*. Dodoens deelde de planten in op basis van uiterlijke kenmerken en onderlinge verwantschap, en niet in alfabetische volgorde, zoals destijds gangbaar was.

moeilijk: in 1572 stierf zijn eerste vrouw en werd zijn huis leeggeplunderd door de soldaten van de Spaanse generaal Alva. In het zog van de Tachtigjarige Oorlog volgden hongersnood en epidemieën zoals de pest. In 1574 werd Dodoens lijfarts van keizer Maximiliaan II in Wenen, en nadien van diens opvolger Rudolph II. Naar zijn geliefde Mechelen terugkeren kon niet wegens de beroerde situatie in de Zuidelijke Nederlanden. In 1582 aanvaardde Dodoens een leerstoel aan de nieuwe universiteit die Willem van Oranje in Leiden had gesticht. De Noordelijke Nederlanden hadden door de Tachtigjarige Oorlog immers geen toegang meer tot de Leuvense universiteit. Dodoens stierf in Leiden in 1585.

Met dank aan Marc Doods, Marleen Reynders en An Smets

Dodoens herdacht

Op verschillende plaatsen wordt de 500ste verjaardag van Rembert Dodoens gevierd.

In de Universiteitsbibliotheek op het Ladeuzeplein loopt tot en met 30 juni de gratis tentoonstelling **Zorg in het kwadraat**.

Zorg door Dodoens x Zorg

voor **Bijzondere Collecties**. De kleine expo toont een portret van de botanicus, een multimedia-opstelling en een paar Dodoens-boeken uit de collectie van de bibliotheek, naast enkele andere botanische werken. U vindt er de eerste uitgave van Dodoens' kruidboek uit 1554, een latere editie uit 1618 en de Latijnse versie van 1616, plus de Plantijn-druk van 1585 van de *Medicinalium observationum exempla rara*. Op de website van de bib vindt u ook infofiches over de werken van Dodoens, zijn voorlopers en tijdgenoten: expo.bib.kuleuven.be/excathedra/exhibits/show/500-jaar-dodoens.

Een permanente tentoonstelling over kruidengeneeskunde vindt u in **HistArUZ**, het museum met het historisch erfgoed van UZ Leuven (*Kapucijnenvoer 35 - blok J, Leuven*, www.uzleuven.be/nl/histaru).

In de **Kruidtuin van Leuven**, de oudste botanische tuin van België, gelegen aan de Kapucijnenvoer, worden in de maanden juli en augustus kruidentafels opgesteld in het kader van 500 jaar Dodoens.

COLOFON

Campuskrant, maandelijks tijdschrift van de KU Leuven voor alumni, personeel en studenten.

Een realisatie van de Nieuwsdienst

Hoofdredactie Sigrid Somers, Reiner Van Hove | **Redactie** Pieter-Jan Borgelien, Ilse Frederickx, Ludo Meyvis, Rob Stevens, Ine Van Houdenhove, Wouter Verbeylen | **Medewerkers** Katrien Bollen, Tine Danschutter, Julia Nienaber, Sarah Somers, Anke Vander Elst, Bregt Van Hoeyveld, Inge Verbruggen | **Freelancers** Lien Lammar, Katrien Steyaert | **Redactieadres** Naamsestraat 22, bus 5002, 3000 Leuven, T 016 32 40 13, nieuws@kuleuven.be | **Adreswijzigingen** Alumni Lovanienses, Naamsestraat 22, bus 5601, 3000 Leuven, info@alum.kuleuven.be | **Grafisch ontwerp** Jansen & Janssen, Gent | **Lay-out en zetwerk** Wouter Verbeylen | **Fotografie** Rob Stevens | **Cartoons** Joris Snaet | **Illustraties** Gudrun Makelberge | **Reclameregie** Inge Verbruggen, T 016 32 40 15, inge.verbruggen@kuleuven.be | **Oplage** XX.XXX ex. | **Drukwerk** Eco Print Center, Lokeren. *Campuskrant* wordt gedrukt met milieuvriendelijke waterloze druktechnologie. | **Verantwoordelijke uitgever** Jos Vaesen, Naamsestraat 22, bus 5000, 3000 Leuven

Copyright artikels Artikels kunnen overgenomen worden mits toestemming.

Het volgende nummer van *Campuskrant* verschijnt op 28 juni 2017.

'Don't worry, be happy' werkt niet

vervolg van P.01

Uit de resultaten blijkt dat het ervaren van die druk consequent gepaard gaat met een toename aan depressieve klachten: "Hoe meer iemand dergelijke druk ervaart, hoe depressiever die persoon zich zal voelen. Die toename zagen we ook voor bijna alle symptomen die ermee gepaard gaan, zoals verlies van interesse, vermoeidheid en verminderde eetlust. Dit is de eerste studie die een dergelijke link blootlegt en de richting van dat verband uitklaart: het ervaren van sociale druk voorspelt een toename in depressieve symptomen, niet omgekeerd."

Sociale normen spelen dus een rol bij aandoeningen zoals depressie. Het

“
Lorro volore
volessi nverumqui
corroNisim lis des
asperem quiat
doluptas moditae
ped explabo
repratu

is een factor die meestal onderbelicht blijft: "Onderzoekers kijken meestal naar persoonspecifieke factoren, genetische kwetsbaarheid bijvoorbeeld. Onze resultaten suggereren dat bre-

dere, grootschalige factoren ook een invloed kunnen hebben op iemands psychologisch welzijn. Wanneer de sociale norm eenzijdig focust op geluk en negatieve gevoelens marginaliseert, ontstaat er een kloof tussen de norm en de gemoedstoestand van wie zich angstig of verdrietig voelt. Zo iemand heeft het gevoel af te wijken van de sociale norm, en zal zich daardoor nog slechter voelen."

De onderzoekers pleiten dan ook voor een sociaal discours dat plaats biedt voor zowel positieve als negatieve gevoelens: "Dat is niet alleen beter voor mensen met een depressie, maar ook voor wie zich occasioneel verdrietig of angstig voelt." ─